

Габор Барош (Gábor Baross)

УМЕТНОСТ АМАТЕРСКОГ ХОРСКОГ ПЕВАЊА У МАЂАРСКОЈ

ABSTRACT

After the World War II, KÓTA (National Council of Choirs) had the most prominent role in supporting Hungarian amateur choir practices. In years 1989 to 1991, the successor organization of KÓTA was established – the Association of Hungarian Choirs and Orchestras, which has had main role in developing musical life till nowadays. During the Association's work within international organizations such as Europa Cantat and AGEС, Hungary has proven the undiminished energy and innovative abilities of its choral activities.

Key words: Bela Bartok Association, KÓTA, choral activity, amateur choirs, social changes, Hungarian choral societies, Zoltan Kodaly, national identity, Europa Cantat, AGEС.

КРАТАК ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД

У другој половини 19. века, тачније 21. септембра 1868. у Дебрецину, поводом 4. националног такмичења у певању, основано је Национално певачко друштво. Овај датум је значајан јер је новоосновано друштво изабрало Ференца Еркела (Ferenc Erkel) за свог доживотног диригента. У периоду након оснивања друштва – на прелазу у 20. век, а и касније – једна за другом осниване су групе које су наступале делом ради заштите својих интереса, а делом због уметничких дужности. Раднички певачки савез и Друштво св. Цецилије – који су окупљали црквене хорове – били су најзначајнији међу њима.

По завршетку Другог светског рата стекли су се идеални услови за уједињење два највећа певачка друштва, Грађанског и Радничког удружења. Децембра 1948. основано је Удружење „Бела Барток“, на челу са Золтаном Кодалем (Zoltán Kodály)и неколико истакнутих личности тадашњег музичког живота.

Одлуком Министарства унутрашњих послова из 1951. распуштено је Удружење „Бела Барток“ (Béla Bartók), као и сва друга културно-уметничка

удружења која су деловала у складу са законом. У циљу централизације и ширења државне власти основана је нова институција, Институт народне уметности, касније преименован у Институт за културну обнову заједнице.

Упркос свему томе, покрет се није распао захваљујући снажном људском и професионалном утицају Золтана Кодаља.

За прекретницу се сматра 1969. година, када је питање мађарског хорског покрета дато на разматрање Културном савету заједнице с циљем да се покрет постави на демократскије темеље. Према одлукама Савета требало је основати Национално веће хорова (КÓТА) као бирани друштвени одбор стручњака, који би покренуо процес сталног развоја покрета. Међутим, реализација те идеје није ишла без тешкоћа. Иако је власт дала своју сагласност, бојазан и забринутост су ипак били приметни. Захваљујући упорности и до данашњег дана делотворном раду Ђуле Маротија (Gyula Maróti), КÓТА је основана. Мароти о том догађају пише овако: „...немали број нас, који од 1951. године улажемо сваки напор како бисмо помогли успех неколико група које се баве аматерским музицирањем, штавише, радећи на томе са оно мало средстава које добија један државни институт/институција, дошли смо до закључка да само од нас зависи да ли ће КÓТА успети да постигне свој циљ“.

Од самог свог почетка КÓТА је демократска организација. Као чланови њених одбора, наше колеге које се баве музиком, младима и многим другим питањима, заступају ставове, жеље и напоре наших чланова. Наши састанци су били прави форуми, агоре, на којима се судбина одређених презентација, идеја и предлога одлучивала након жестоких расправа.

ХОРСКА ДЕЛАТНОСТ У МАЂАРСКОЈ ПОСЛЕ ПРОМЕНЕ РЕЖИМА

У периоду од 1989. до 1991. тежње оних који су захтевали корените друштвене и политичке реформе винуле су се у небо попут гејзира. До тада већ отворено испољавајући ону исту интелектуалност распуштеног Удружења „Бела Барток“, основана је организација-наследница КÓТА-е – Удружење мађарских хорова и оркестара.

Желео бих да поменем неколико докумената који су, по мом мишљењу, били најважнији у периоду припреме за преображај.

Одбор КÓТА-е је 27. јануара 1990. сазвао састанак и дао неколико предлога на разматрање. Том приликом смо сагледали искуства, резултате, неуспехе и противречности наших активности у протекле четири деценије и, узевши у обзир друштвене промене и напредак услед демократског преокрета у нашој земљи, одлучили да би на неком од наредних састанака требало донети одговарајућу одлуку о „реформисању“ КÓТА-е, како смо то тада називали. Поново смо скренули пажњу на чињеницу да су 1970. године диригенти и стручњаци из области образовања покренули питање оснивања савеза аматерских хорова, али да су тадашња лица одговорна за културну

политику одлучила да оснују организацију која је пре имала одлике удружења него независног савеза хорова. И данас с поносом тврдимо да је у датим околностима та организација испуњавала своје дужности, додуше, не увек с истим успехом. Шестог децембра 1989. године, на претходном генералном састанку, одлуком одбора саопштено је да нови демократски савез неће бити створен тек тако, магичним штапићем, као и да се он не може основати у одређеном року, јер наш примарни циљ не треба да представља угрожавање достигнућа мађарске хорске културе, већ кретање новим путем.

У оваквим околностима требало је одредити нову организациону структуру, суштинске принципе, главне правце деловања, као и економске услове нове организације. Желели смо патернализам у виду партнерства или сарадњу засновану на међусобном поштовању интереса, али смо такође били свесни да ће и овог пута организацији бити потребна финансијска подршка Министарства за културу.

Једна од ставки у оквиру предлога који смо представили на генералном састанку била је да музика и музичко образовање, као и образовање музичке јавности, имају незаменљиву улогу у стварању новог мађарског друштва, те смо затражили од чланова покрета да заједнички размотре ова питања.

На генералном састанку у јануару усвојен је наш предлог и за ту прилику формирано веће које је зацртало основне принципе оснивања нашег националног хорског и оркестарског удружења. Према овом документу, то ново *национално хорско и оркестарско удружење* јесте добровољно удружење хорова, народних хорова и инструменталних група, основано на демократски начин, које је све одлуке донело демократским путем и изабрало руководство на демократски начин. За све то требало је основати локална, регионална, окружна и општинска удружења, као и једно у престоници.

У вези с оснивањем удружења, прихватили смо члан 2 Закона о слободном удруживању као наш статут. Наши циљеви су до сада били у складу с тим статутом.

У наше циљеве спадају откривање и очување свих важних вредности универзалне музичке културе, укључујући уметност хорске музике, традиционалну музику, компоновану музику, световну и религиозну музику, међу којима истакнуто место имају мађарске музичке вредности:

- морална и финансијска подршка делатностима друштва која се баве певањем и аматерским музицирањем;
- организовање хорских и других музичких окупљања, фестивала и такмичења, организовање и подржавање даљег образовања, оснивање стручних радионица;
- редовна и трајна сарадња са државним, религиозним и друштвеним организацијама и покретима заинтересованим за развој мађарске аматерске музичке делатности;

- организовано стручно консолидовање свих међународних веза које служе интересима мађарске аматерске музичке делатности.

Истовремено, организација би требало да учврсти сарадњу са другим музичким удружењима и представницима аматерског музичког живота. Због тога она треба да популарише покрет и скрене пажњу шире јавности путем својих часописа и других информативних гласила.

Након овог кратког историјског прегледа рада удружења, погледајмо како је то изгледало певати у хору 2001. године.

КАКАВ ЗНАЧАЈ ИМА ХОРСКА ДЕЛАТНОСТ У УМЕТНИЧКОМ, ПЕДАГОШКОМ И, УОПШТЕ, КУЛТУРНОМ И ДРУШТВЕНОМ ПОГЛЕДУ?

Један од начина, можда и најбољи, да се тзв. традиционална култура одржи у животу јесте певање у хору, будући да оно доприноси очувању као и, захваљујући својој снази иновације и непрекидној креативности, унапређивању националног културног наслеђа. Певачка друштва такође подстичу склоност својих чланова ка другим аспектима музичке културе и истовремено обезбеђују прилике и подстицај за стварање веза са сличним друштвима, а које, уосталом, могу обогатити и даље развијати ову област људске делатности.

Цитираћу Золтана Кодаља: „Има ли бољег примера друштвене солидарности од хора? Многи људи се удружују у хор да би остварили нешто што појединац не може сам, без обзира на то колико је талентован. У њему је рад сваког појединца важан и у њему грешка једнога може упропастити све.“

Хорска делатност има привлачну снагу и због уметничког самоостварења свих учесника јер им пружа велике могућности за реализацију креативних идеја. Обезбеђујући јој даљи развој и живот, уметничка, стилска и национална порука културног наслеђа европске вокалне музике на тај начин је употпуњује.

Доказано је да су музика и певање, као средство образовања, важни, чак одлучујући елементи, средства којим човек стиче пуну вредност, будући да тежња за постизањем што вишег квалитета нема само основне стручне и уметничке аспекте, већ је она и предуслов за изградњу самопоуздања појединца и групе у певачким друштвима.

УЛОГА ХОРСКЕ ДЕЛАТНОСТИ У ИЗГРАДЊИ СВЕСТИ О НАЦИОНАЛНОМ ИДЕНТИТЕТУ

Која је, заиста, улога музике у изградњи свести о идентитету народа, нација, било да је у питању већина или мањина? Сигурно није случајно то што је певање – а под тим се овде подразумевају првенствено народне песме, музички материјал очуван на уснама народа – одувек било одраз друштва датог доба, са својим специфичним противречностима и повезаностима.

Постоје два разлога због којих се посебно бавим народним песмама. Први је бартоковска идеја да је народна песма бистар извор са којег слободно можемо црпсти, будући да се и сами прочишћавамо захваљујући његовој бистрини.

Други разлог је то што је музички материјал, који је некада био (а сад је, нажалост, све ређе) лична својина певачких друштава и њихових чланова јер се преносио од једног члана породице на другог на природан начин, због чега је присуство овог музичког материјала у развоју образовања или свакодневном раду хора несумњиво. Певање народне песме је искуство *а priori*, али, наравно, само уколико је учено, научено и извођено из уживања.

Још један разлог мог интересовања за ову тему јесте чињеница да су композитори вековима црпли инспирацију из света народних песама, било из чињеница или из њихове духовне вредности. Стога не чуди то што уз помоћ народних песама можемо допринети стицању, као и очувању свести о националном идентитету и матерњем језику.

Шта би требало понудити особи која жели да пева? Коју песму би требало певати? Која песма би, кад се једном усвоји, пружила певачу дивно искуство? Не постоји сложен и универзални рецепт. На ова питања има бар онолико одговора колико и старосних група.

Почећу од оних најмлађих, од старосне групе *од 8 до 18 година*. Будући да су генерација која сада одраста, они су најбитнији кад су у питању садашњост и будућност хорског живота. У овом узрасту можемо у највећој мери да утичемо на њихове емоције, њихов духовни и ментални развој јер је за њих слушање и примање музике непосредно искуство. Ова старосна група слуша ужасно много врста музике. (Извињавам се, нисам могао да нађем прикладнији прилог, иако су ти такозвани музички ефекти далеко од оне музике која помаже развој људске душе). Дете изађе из школе, стави вокмен у уши и, будући да још увек није развило критички осећај, попут каквог „свејед“ оно слуша и прима тај ужасни производ данашње комерцијалне забавне индустрије.

Управо због тога дејем менталном склопу морамо приближити вредну музику у оквиру наставе музике.

Не би, додуше, требало да се понашамо превише снобовски: морамо разговарати и о поп музици. Покажимо детету шта је вредно у њој, научимо га како да бира, оспособимо га да прави разлику између комерцијалног производа и инспирисане композиције. Лајош Бардош (Lajos Bárdos) је једном приликом рекао: „Нема лаке и тешке музике, постоји само добра и лоша музика“. Како је само био у праву! Морамо да научимо будуће генерације да то препознају, када им враћамо њихов музички матерњи језик. Осим обавезних часова, морамо им пружити дивно искуство певања у хору.

Па ипак, за то су нам потребни фанатични, харизматични наставници музике, сигурни у своју стручност, који разумеју језик деце. Нажалост, стручњака немамо у изобиљу, будући да су наше колеге ретко спремне за та-

кав рад у институцијама вишег образовања. Крајње је време да образовни кадар на музичким факултетима и универзитетима схвати изазове 21. века и да своју методологију прилагоди тим сазнањима.

Морам још једном да поменем особу чија је делатност, колико ја знам, била најзначајнија у области музичке педагогије 20. века. Да, то је Золтан Кодаљ, јер је, осим своје епохалне композиторске делатности, извршио снажан утицај и на ток модерне музичке педагогије, сматрајући изузетно важним правовремено дечје музичко васпитање.

Кодаљева музичка педагогија је педагогија чији је циљ да човек постане остварено, добронамерно и чисто биће. То је педагогија саме људске душе.

Штета је што у данашње време у Европи, а самим тим и у нашој земљи, захваљујући фантастичном развоју природних наука, њихово усвајање у школама све више потискује хуманистичке науке, па и музику међу њима, на нашу велику жалост. Према наставном програму, обавезан број часова музичког васпитања постепено је смањиван. Ускоро ће наставник на располагању имати само неколико минута да упозна ученике с овим домом лепоте. А још увек нисмо ни рекли колико ће времена остати за хорску делатност у овако драматично прагматизованом наставном систему!

Не будимо наивни. Родитељи нам неће бити од помоћи код овог проблема. Нашој деци, генерацији која сада одраста, музика ће по месту важности бити на другом, трећем или четвртном месту у односу на информатику, математику, физику или језике, осим ако се дете не одлучи на професионалну музичку каријеру због свог изузетног талента.

Навешћемо цитате са становишта одсека за младе КОТА-е од 31. марта 1995. године:

„Хорска певачка делатност одраслих опада великом брзином. Најстрашнији разлог је то што нема ко да их замени. Корени овог проблема леже у хорској делатности школа. Из односа одраслих певача и деце у дечјим хоровима развила се нераскидива веза, континуитет у овој уметничкој делатности. С времена на време, неки од наших хорова европског ранга били су у правој опасности услед недостатка и најмање подршке, док већина хорова стари и распада се услед потпуног недостатка нових генерација.

Постоји велика опасност у начину размишљања одраслих, у пореклу родитеља. Њихов став се заснива на практичном, брзом финансијском интересу. Оно што породице троше на културу, то троше јер у томе виде финансијску корист (нпр. учење језика).

У последњих неколико деценија (готово од смрти Кодаља), певачко друштво наставника и диригената морало се непрекидно борити за нешто што је очигледно људски, духовни интерес. Зашто?!“

Следећа старосна група којом ћу се бавити је она између 18 и 30 година. Негативне промене поменуте у оквиру тема о којима смо говорили све више и више утичу на склоности ове старосне групе, на њихову спремност и афинитет према музици.

Многи од оних који конкуришу за чланство у хоровима често не могу да испуне чак ни најосновније захтеве који се постављају пред хорског певача управо због раније истакнутих проблема у нижем и вишем образовању. Услед њихове неуједначене спремности, велики је ризик и одговорност одлучити шта овој старосној групи дати да пева. С изузетним интересовањем они прихватају класична уметничка дела, која су уједно и највећи подстицај за њихов останак у хору (дела барока, грандиозна романтична дела и бечки классици). Основна дужност јесте мудар одабир репертоара за ову старосну групу; треба одабрати музику такозваних прошлих времена коју може реализовати просечан хор те старосне групе и, уз изузетно пажљиву припрему, укључити у репертоар и дела композитора 20. и 21. века.

Особе старије од 30 година носе све позитивне и негативне последице онога о чему сам већ писао. Ако не постоји одговарајућа замена у основним и средњим школама, ако се певачким друштвима не придружује довољан број квалитетних певача између 18 и 30 година, онда у будућности може бити доведена у питање сама егзистенција ове старосне групе и, будући да немају одговарајућу основу, постаје немогуће пронаћи за њих музичко дело које ће им пружити право задовољство.

Одговорност диригента је несумњива, али будимо саосећајни. Шта може та сирота особа да учини са, решимо, четири тенора, седам басова, петнаест сопрана и двадесет осам алтова? По мом мишљењу, скорији нагли пораст броја камерних хорова с малим бројем чланова или вокалних група са чак мањим бројем чланова на несрећу је резултат не само тежњи ових хорова ка интимности, већ је и одраз реалног броја певача. Кад су у питању старији од 30 година, додајем изузетну важност и подучавању и извођењу савремене музике. Ову групу можемо назвати и родитељима јер њихова деца се сусрећу с хорском музиком, као и, надајмо се, по први пут са савременом музиком у оквиру наставе музике и током школских активности. Од изузетне је важности помоћ коју родитељи могу пружити својој деци у бољем разумевању и рецепцији ове музике. Ова помоћ зависи и од тога да ли су се мајка или отац који певају у хору, или можда обоје, већ сусретали с музиком 20. века и да ли је тај сусрет био пријатан. Наново желим да истакнем одговорност поштованих колега хорова. Истовремено, добро знам из искуства да је музика 20. века често неприступачна, као и да су савременим хоровима потребна дела у којима композитори искоришћавају потенцијал аматерских хорова.

Као што је напоменуто, у мађарском друштвеном животу 1989. и 1990. донеле су одлучујуће промене. Првобитна еуфорија је убрзо спласла услед суочавања с проблемима као што су учешће и улога државне власти у културном животу, као и његово замирање. Постало је очигледно да је модел контроле с централног нивоа, такозване мануелне контроле, доживео неуспех и да његове дужности мора преузети друштво. Наравно, нико од нас није био спреман за то будући да је оно што се према владајућој идеологији до

тада подразумевало – финансијска улога државе, на пример – постало преко ноћи неизвесно. Нови демократски пореци наследили су економске и друштвене терете из претходних деценија, при чему је питање културе, па самим тим и музике, изгубило на важности приликом њиховог решавања. Након толико година изолације, држава је морала да примењује поступке који су већ били нормална ствар на Западу, али које смо ми најпре морали да разумемо и научимо.

Срећом, имали смо (и још увек имамо) људе с одређеним искуством из периода од пре четрдесет година.

Поново морам да скренем пажњу на Удружење „Бела Барток“, које је некада окупљало аматерске хорове у Мађарској, на челу с хоровађама као што су Золтан Кодаљ и Лајош Бардош. Они су били и остали представници мађарског менталитета.

ПИТАЊЕ УЛОГЕ ДРЖАВЕ

Не може се избећи кратко разматрање ове теме. У нашој области још увек је немогуће схватити да су средства која удружења, друштва и сл. добијају кроз чланарину недовољна за нормалан рад и одржавање. Она још увек немају финансијски ослонац који је довољно јак да обезбеди егзистенцију уметника аматера.

Срећом, владајућа политичка елита је увидела да су друштву дефинитивно потребне ове грађанске организације, али ретко увиђа да је тим организацијама потребна финансијска помоћ.

Међутим, након неколико нестабилних година после промене режима, пошто је вредност грађанских организација порасла у новом демократском поретку, држава је пронашла – углавном под свакодневним притиском тих грађанских организација – начине да им помогне, а преко њих и људе који су обављали значајан, квалитетан, драгоцен и користан рад.

Требало је изградити тендерски систем; основане су фондации које су пружале подршку активностима грађанских организација. Те организације су веома разнолике и углавном су финансиране из државног буџета. Овај систем подршке, међутим, има један суштински недостатак: наиме, грађанске организације не могу безбедно и пажљиво да планирају своје пројекте јер приликом доношења одлука нису сигурне да ли ће добити сва средства која су тражиле.

Можда звучи помало цинично, али су подносиоци молби временом почели да траже више од потребне суме, знајући да ће половина тражених средстава бити довољна за реализацију њихових планова. Једини проблем оваквог начина размишљања јесте чињеница да су и подносиоци молби и саветодавни одбори фондација свесни ове праксе.

Други проблем је везан за значајне аматерске уметничке манифестације, које се редовно организују у одређеним временским размашима. У тим случајевима трошкови су мање-више исти, тако да се могу лако израчунати. У садашњем систему, међутим, организатори морају сваки пут поново да траже средства и постоји опасност од потпуног или делимичног неуспеха. Будући да сам члан неколико саветодавних одбора, пречесто сам се сусретао с овим проблемом.

Постоји непомирљива разлика између запањујућег броја тендера и количине новца предвиђеног за дату област. Како га праведно расподелити онима којима је заиста потребан? Како се, на пример, Међународно такмичење хорова „Бела Барток“ може поредити с молбом хора једног малог града, који има изузетно важну улогу у локалним државним школама? Једино решење било би да буџет, Национални културни фонд и различите фондације предвиде одређену суму која би се могла испланирати за неколико наредних година и – узевши у обзир инфлацију – посматрати их одвојено, не као део буџета целокупног система помоћи за догађаје од националног и међународног значаја као што су фестивали, такмичења и окупљања, док организатори ванредних (могло би се рећи *ad hoc*) пројеката могу да подносе молбе за средства која су раније била резервисана за те сврхе.

Ради бољег разумевања поменути проблематике, дајем кратак преглед оперативних термина Удружења мађарских хорова и оркестара.

Удружење се састоји од око 125.000 певача, од деце до старијих особа што значи 2300 хорова. Секретаријат КОТА-е налази се у новом крилу старог Вигада. Закуп просторија износи 900.000 мађарских форинти, а треба сносити и трошкове рада. Четворо људи је стално запослено на месту секретара. Лични трошкови, укључујући доприносе, достижу и до шест милиона мађарских форинти годишње. (Председник, као и председници већа и чланови, обављају друштвени рад.) Наш приход од чланарина је испод 1,5 милиона мађарских форинти.

Поменути трошкови, такозвани трошкови рада, не укључују трошкове великих националних хорских окупљања, фестивала, такмичења и класификација које организује удружење. Само они су износили 15 милиона мађарских форинти прошле године. Несразмера између ове две суме више је него очигледна. Разлику смо покрили на следећи начин:

- министарство националног културног наслеђа помогло је рад удружења са 10,8 милиона мађарских форинти (2001);
- ове године добили смо 800.000 мађарских форинти од Скупштине, из дела буџета намењеног подршци грађана.

Осим што подржава наш рад, Министарство нам такође помаже у реализовању наших манифестација одређеним бројем тендера. Највећи од њих је Национални културни фонд.

Да резимирамо: осим чланарина, удружење добија приближно 20 милиона мађарских форинти из поменутих извора. Такође, брине нас проблем истакнут на почетку ове теме, а то је да сваке године морамо изнова да подносимо молбу за ове суме, при чему је успех сваки пут потпуно неизвестан.

Проналажење новца за наш рад озбиљан је проблем и задатак; често цитирамо познатог италијанског војсковођу Монтекучиолија: „Потребне су нам само три ствари да бисмо добили рат: новац, новац и новац.“

У овом нашем свакодневном рату постоји још једна могућност, а то је помоћ спонзора. На нашу огромну радост, протеклих неколико година мултинационалне компаније су полако почеле да увиђају могућности које нуди култура и почеле да помажу културу, па самим тим и музику. Напоменимо да је ова помоћ предвиђена само за музичке манифестације чији су делатност, високи стандарди или успех изазвали дивљење спонзора у претходних неколико година.

МЕЂУНАРОДНИ СИСТЕМ ВЕЗА МАЂАРСКЕ ХОРСКЕ ДЕЛАТНОСТИ

Први прави успех у овој области био је фестивал *Europa Cantat* (Европска федерација младих хорова) организован у Печују 1988. године.

Готово 3000 певача, стручњака и представника хорског живота из земље и иностранства окупило се у Печују и изразило своје честитке, као што то и данас чине. Не смемо заборавити годину као што је била 1988! Исто тако, не смемо заборавити да су од 1966. наши хорови доносили кући награде са свих међународних такмичења (ту тему тек треба детаљније разрадити). Ови резултати су омогућили Мађарској као једној од тадашњих социјалистичких земаља да организује осам фестивала *Europa Cantat* заредом, организацију за коју се још увек сматра да је највишег ранга у Европи.

Постоји још једна чињеница у вези с тим: Мађарска је била прва држава која се није бојала да изгради ближу везу с организацијом *Europa Cantat* (тј. Певачке недеље *Veszprém*). Наш колега, Јожеф Маклари (*József Maklári*), који је у међувремену преминуо, учествовао је у раду одбора дуги низ година. Сви ти претходници, као и многе друге ствари које нису помнуте у уским оквирима ове студије, чинили су основу за развој нашег међународног система веза у периоду након промене режима.

Године 1991. на генералном састанку Европске заједнице у Верони изабран сам за новог члана одбора уместо одлазећег Јожефа Макларија и на том положају сам остао још четири мандата.

Године 1992. АГЕС (*Arbeitsgemeinschaft Europäischer Chorverbände*), друго по значају европско хорско удружење иза организације *Europa Cantat*, примило је у чланство нашу земљу, изабрало ме за потпредседника 1995, као и у наредна три мандата.

Током делатности нашег удружења у оквиру ових међународних организација изабрали смо борбену стратегију и Мађарска је показала несмањену енергију и иновативне способности својих хорских активности увек успешним пројектима.

Поменућу само неке од најважнијих пројеката.

Године 1994, на нашу иницијативу основана је Музичка скупштина Европске омладине у Вишеграду. Овом приликом цитирам меморандум који је одбор усвојио и послао на адресу 27 хорских организација у Европи, као и Културном већу Савета Европе:

„...Овде присутни су сагласни да је важно значајно побољшати ситуацију у домену певања и музике у школама. Иако се структуре наставе разликују од земље до земље, мишљење је присутних, а у складу са духом Конвенције о правима детета Уједињених нација из 1989, да је пожељно ставити на разматрање право ученика на прилику да се упозна с музиком у школи јер је музика део националне и светске културе. (...) Овде присутни сматрају да је жалосно то што се све гори проблеми образовања у европским земљама решавају на штету естетичких тема, остављајући по страни (...) незаменљив значај музике.“

Године 1996. организовали смо први јуниорски фестивал *Europa Cantat* у Капошвару и упркос томе што су наши суседи на југу водили рат, 1200 младих људи између 8 и 18 година се окупило, извело концерте по високим стандардима, и провело неколико незаборавних дана заједно. Успех стручне и хорске заједнице јасно се види из чињенице да се ова манифестација одржава сваке три године у различитим земљама Европе, где мађарски диригенти редовно воде радионице.

Године 1997. одржана је Друга музичка скупштина Европске омладине у Пилишенткерешту.

Године 2001. Будимпешта је по први пут организовала Међународно такмичење младих диригената Европе. Успех такмичења се види у чињеници да су због великог броја заинтересованих организатори морали да одрже елиминационо такмичење, којим је председавала професор Ева Колар (Éva Kollár). Ова манифестација представљала је огроман успех и за нашу земљу, па се стога ово такмичење одржава сваке године.

У међувремену смо двапут били домаћини тзв. Еврохора; први пут у Естергому, где је Аурел Тилај (Aurél Tillyay) водио радионицу, а други пут у Будимпешти, где су овим међународним хором дириговали Ева Колар и Иштван Паркаи (Istvan Párkai).

Осим успеха ових манифестација или, боље рећи, у склопу њих, наше највеће достигнуће било је и остало то што је Мађарски хорски покрет успео да повеже *Europa Cantat* и *AGEC*, који су од тада редовно имали заједничке пројекте.

Изолације – понекад чак и опозиције – сада више нема, а остало је оно најважније – МУЗИКА!

Ово је можда највећи успех дипломатије мађарског хора у протеклим годинама.

Написане су и послате важним форумима декларације као што је тзв. Варшавска декларација, коју је израдио одбор AGEС-а у Мађарској и усвојило њено руководство 2002. године. Цитирам из ње:

„Овим прогласом обраћамо се
– европским владама; време предвиђено за музичку наставу и хорско певање у школама и музичким школама не би требало више скраћивати, већ продужити у интересу развоја личности детета и могућности наставника да га образује...;
– политичким и економским институцијама; оне би требало да обезбеде додатну финансијску и моралну подршку уметности хорског певања у циљу његовог очувања и развоја јер су хуманој Европи потребни људи који певају.“

Одлука о хорској музици, која је усвојена на Првој хорској олимпијади (јули 2000) и прослеђена, између осталих, Европском музичком савету и Унеску, није мање важна. Цитирам из ње:

„...Убеђени смо да је уметност – па тако и музичко и хорско обрадовање – изузетно погодна за испуњавање савремене комуникације људским звуком поштовања и разумевања, и ништа мање душом...

...Хорска музика, као и спорт, један је од најзначајнијих и најсјајнијих елемената глобалног друштва.

Хорско певање ствара одличну везу између деце и одраслих и представља чврст темељ разумевања и толеранције.

Певање у хору захтева међусобно разумевање и сарадњу...“

Желео бих да напоменем да је мађарска хорска уметност постигла велики успех у Линцу јер је на мултинационалном такмичењу далеко изнад свих заузела прво место.

Знам да овој студији недостаје детаљан списак међународних успеха наше хорске делатности, али као што сам раније поменуо, њен обим то не дозвољава.

SUMMARY

At the turn of the 19th and 20th centuries numerous singing societies were founded in Hungary. The most significant were The Workers' Singing Union and the Cecilia Society. In 1948, the *Bela Bartok Association* was founded and directed by the great authorities in Hungarian music – Zoltan Kodaly and Lajos Bardos. This Association, which was of great importance for amateur choirs in Hungary, was dismissed in 1951 by a resolution of the Ministry of Internal Affairs. Foundation of KÓTA in 1969 marks the new era in Hungarian history of choral singing. As democratically oriented organization, KÓTA had the most prominent role in supporting amateur choir practice.

After the change of regime in Hungary, in years 1989 to 1991, there was crucial alteration in social and cultural life. Following the intellectual spirit of the destroyed *Bela*

Bartók Association, the successor of KÓTA was established – the Association of Hungarian Choirs and Orchestras, which has had main role in development of the musical life.

Democratic changes was soon undermined by state's indolence regarding cultural policy. New democracy inherited economic and social burdens of the past, and music is not of great importance to it.

Despite many unfavorable circumstances, Hungarian choirs have won a lot of prizes from numerous international competitions since 1966. These results rendered to Hungary, the possibilities to organize musical manifestations for the most significant European choral associations – Europa Cantat (European Federation of Young Choirs) and AGEK (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Chorverbände). One of the greatest accomplishments of Hungarian choral union was and still is bringing together Europa Cantat and AGEK, which regularly for years have had joint projects. During the Association's work within these international organizations, Hungarian choral union has proven the undiminished energy and innovative abilities of its choral activities.